

ADRODDIAD I'R CYNGOR

5 Rhagfyr 2013

Aelod Cabinet: Cyng Peredur Jenkins

Pwnc: Strategaeth Ariannol 2014/15 - 2017/18

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol

Y penderfyniad a geisir/pwrpas yr adroddiad

Nodi'r sefyllfa o ran y gostyngiad grant sylweddol fydd yn taro'r Cyngor yn 2014/15 achymeradwyo strategaeth lefel uchel ar gyfer dygymod a'r darlun ariannol newydd sy'n ein hwynebu.

Barn yr aelod lleol

Ddim yn fater lleol

Cyflwyniad

1. Ym mis Gorffennaf, adroddais i'r Cabinet fod Gweinidogion o fewn Llywodraeth Cymru wedi awgrymu eu bod am newid cyfeiriad wrth ystyried blaenoriaethau gwariant o fewn Llywodraeth Cymru gan nodi y dylai llywodraeth Leol gynllunio ar sail "gostyngiadau cyllidol fel y bu i awdurdodau Lloegr dderbyn" am y cyfnod i ddod.
2. Bellach fe gyhoeddwyd y setliad drafft ar gyfer awdurdodau lleol ac mae modd nawr i ni gynllunio ar sail gwybodaeth gadarnach.
3. Yn ôl ym mis Chwefror, ar sail y wybodaeth ynglŷn â'r setliad a roddwyd i ni bryd hynny gan Lywodraeth Cymru fe luniodd y Cyngor y strategaeth ariannol pedair blynedd fel a ganlyn -

£m	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Cyfanswm
Diffyg y cynlluniwyd ar ei gyfer	1.9	4.7	9.8	8.4	24.8
Arbedion yn cael eu darganfod eisoes	3.6	4.6	0.5	-	8.7
Arbedion pellach angenrheidiol	(1.7)	0.1	9.3	8.4	16.1

4. Fe welir o'r uchod ein bod yn darogan fod y cynlluniau arbedion a oedd gennym ar gyfer 2013/14 a 2014/15 am fod yn fwy na digonol i gwrdd â'r

diffyg am y blynyddoedd hynny ond y byddai angen sefydlu cyfres o arbedion pellach ar gyfer 2015/16 a 2016/17.

5. 'Roedd hyn yn seiliedig ar ddatganiad gan Lywodraeth Cymru yn Chwefror eleni y byddai grant llywodraeth leol yn cynyddu 0.8% yn 2014/15. Ar sail hyn tybiwyd y byddai hyn wedi golygu cynnydd o tua £500,000 yng ngrant Cyngor Gwynedd.
6. Bellach, mae'r setliad drafft yn honni y bydd grant llywodraeth leol yn gostwng 3.5% ar gyfartaledd ar draws Cymru yn 2014/15. Fodd bynnag, mae'r gwir ostyngiad yn uwch oherwydd y ffordd y mae'r Llywodraeth wedi ymdrin â'r Grant Cynllun Lleihad Treth Gyngor a'r arian a roddwyd o'r newydd i ariannu'r cynllun benthyciadau ar gyfer gwella lonydd. O gymryd y ddau fater yma i ystyriaeth mae'r gwir ostyngiad ar draws Cymru yn agosach at 4% a gostyngiad Gwynedd yn tynnu at - 4.7% Mae hyn gyfystyr a gostyngiad grant o £8.3m i Gyngor Gwynedd.
7. Mae hyn yn ddigalon i gyngor fel ni sydd wedi bod yn creu cynllun pwyllog a chyfrifol ar sail y wybodaeth a roddwyd iddo, ac mae'n creu llanastr llwyr o unrhyw gynllunio ariannol tymor canolig cyfrifol sy'n cael ei annog gan yr Archwiliwr Dosbarth.
8. Wedi dweud hynny, rhaid i ni nawr geisio dygymod a'r sefyllfa, ac oherwydd y cynllunio ariannol a wnaed gan y Cyngor eisoes, mae'n debyg y byddwn mewn gwell sefyllfa i ymdrin â'r newid sylweddol yma na rhai cynghorau eraill.
9. Ymddengys mai dau brif opsiwn sydd yn agored i ni i ddygymod a'r sefyllfa, sef -
 - Cymryd camau argyfwng i edrych am arbedion sydyn (sy'n debygol o olygu toriadau gwasanaeth : gan mai toriadau yw'r arbedion cyflymaf y gellir eu gwireddu); neu
 - Ystyried a oes yna fodd i fanteisio ar y cynllunio a wnaed gan y Cyngor eisoes gan sefydlu cyllideb gytbwys yn 2014/15 heb newidiadau sylweddol er mwyn prynu amser i fod yn bwyllog wrth sefydlu rhaglen newydd o arbedion.
10. Fel yr adroddais yn fy nghyflwyniad i'r Cyngor ym mis Medi, 'rwyf wedi bod yn cynnal trafodaethau gyda swyddogion er mwyn gweld a yw'r ail opsiwn yn ymarferol bosibl.
11. Yn sgil edrych ar y ffigyrau, mae'n edrych yn debyg y byddai modd gwneud hynny, ac ar y sail yma felly awgrymaf y strategaeth ganlynol.

Y Strategaeth Hir dymor

12. Mae'r gwaith o sefydlu'r bwlch tebygol ar gyfer y pedair blynedd i ddod yn mynd ymlaen ar hyn o bryd ac erbyn Rhagfyr fe fydd gennym ffigwr y gallwn ei ddefnyddio ar gyfer paratoi am y pedair blynedd i ddod.
13. Mae yna waith yn mynd ymlaen hefyd i geisio sefydlu pa gyfleoedd sydd ar gael i'r gwahanol wasanaethau i ddarganfod arbedion gan gadw'r effaith ar ganlyniadau i bobl Gwynedd i'r isafswm posibl (drwy arbedion effeithlonrwydd; mesurau rheoli galw a thoriadau gydag ardrawiad isel).
14. Ar sail y cyfleoedd yma, bydd modd wedyn sefydlu targedau arbedion gwahaniaethol ar gyfer pob gwasanaeth i'w gyflwyno i gyfres o seminarau gyda'r holl aelodau ym mis Ionawr/ Chwefror ac yna i'r cabinet ac i'r Cyngor ym mis Mawrth.
15. Byddai gwasanaethau wedyn yn cynhyrchu eu cynlluniau i wireddu'r swm a osodwyd iddynt gan gyflwyno'r cynlluniau manwl i gyfres o seminarau a'r gyfundrefn craffu dros yr haf yn yr un modd a wnaed yn llwyddiannus gyda'r Cyngor diwethaf er mwyn sefydlu'r rhaglen arbedion presennol.
16. Byddai'r arbedion yma wedyn yn dechrau cael eu gwireddu tua diwedd 2014/15 ymlaen.
17. Byddai cyfundrefn o'r fath yn caniatáu i ni fod yn bwyllog er mwyn rhoi amser i ni bwyso a mesur a herio'r cynigion fyddai'n dod ger bron er mwyn sicrhau ein bod yn gwneud y penderfyniadau cywir o ran yr ardrawiad ar bobl Gwynedd. Byddai hefyd yn caniatáu i ni fod lawer mwy cynhwysol gan gynnwys yr holl aelodau yn y broses.

Cyllideb 2014/15

18. Er mwyn prynu'r amser i fedru gwneud hynny wrth gwrs mae'n rhaid darganfod ffordd o ddygymod gyda gostyngiad grant sylweddol yn 2014/15.
19. Argymhellir y strategaeth lefel uchel ganlynol felly.
20. Dengys ein dadansoddiad cychwynnol y bydd y pwysau ar wariant y Cyngor yn 2014/15 oherwydd chwyddiant, cynnydd yn y nifer henoed, pwysau ar gyllidebau a.y.b. oddeutu £5.0m.

21. O ddileu'r ddarpariaeth sydd gennym ar gyfer chwyddiant cyflogau uwchben 1% ynghyd a'r ddarpariaeth cyllideb barhaol sydd gennym ar gyfer y Cynllun Strategol, ynghyd a dileu rhai cyllidebau eraill, gellir dod a'r swm yma i lawr i tua £2.0m.
22. Fe welir felly pe byddai Llywodraeth Cymru wedi cadw at ei gynllunio gwario gwreiddiol, fe fyddem wedi medru dygymod yn hawdd gyda'r sefyllfa gan mai dyma fyddai maint y bwlch arnom yn 2014/15 a byddai'r cynllun yr oeddem wedi ei sefydlu yn fwy na digon i gwrdd â'r sefyllfa.
23. Fodd bynnag, gan fod ein colled grant yn gyfystyr a £8.3m mae hyn yn mynd a'r bwlch i fyny i £10.3m.
24. Mae yna waith yn mynd ymlaen i sefydlu'r gyllideb fanwl fydd yn cael ei hadrodd ym mis Ionawr ond 'rydym ar hyn o bryd yn rhagweld y bydd gennym arbedion o £5.9m y gellir eu gwireddu yn 2014/15.
25. Drwy godi'r gyfradd gasglu ar gyfer y Dreth Gyngor yn ôl i 99% a thrwy ddefnyddio elfen o falansau (dyweder tua £1.5m), rwyf yn eithaf hyderus y gallwn greu cyllideb gytbwys yn 2014/15.
26. Er fod yna gryn drafodaeth ar draws Cymru ar hyn o bryd ynglyn a sut i gyfrifo'r addewid cyllido ysgolion o 0.9% a wnaed gan Lywodraeth Cymru, mae'r strategaeth a nodir yma yn cydymffurfio gyda'n dealltwriaeth ni o'r hyn y mae'r addewid yn ei olygu.
27. Trafodwyd y mater yma gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar 26 Tachwedd ac maent yn cymell y strategaeth lefel uchel yma i'r Cyngor ar gyfer dygymod a'r sefyllfa yr ydym yn ei wynebu, sef -
 - llunio rhaglen newydd o arbedion ar gyfer y cyfnod 4 blynedd i ddod sydd yn seiliedig ar gael yr ardrawriad lleiaf posibl ar ganlyniadau i bobl Gwynedd i'w gweithredu o ddiwedd 2014/15 ymlaen; ac
 - er mwyn prynu'r amser angenrheidiol i ni lunio rhaglen o arbedion ystyrlon a synhwyrol, ein bod yn defnyddio gweddill y rhaglen arbedion presennol ynghyd a chyfres o gamau eraill gan gynnwys defnyddio elfen o falansau (dyweder tua £1.5m) i greu cyllideb gytbwys yn 2014/15.

Camau nesaf

28. Wrth ddilyn y strategaeth yma byddwn wedi prynu ychydig o amser i ni ein hunain ac 'rydym mewn sefyllfa ffodus dros ben o fedru gwneud hynny. Fodd bynnag, rhaid defnyddio'r amser yma yn ddoeth ac rhaid i ni wlylio

rhag meddwl fod y strategaeth yma yn golygu y gallwn eistedd yn ôl a'i chymryd yn araf deg. Bydd y broses o lunio rhaglen mewn ffordd resymegol a chynhwysol yn heriol ac yn golygu cymryd penderfyniadau anodd, ac fe fydd ceisio cyfyngu'r ardrawiad ar bobl Gwynedd i'r lleiafswm posibl yn heriol a dweud y lleiaf.

29. Os bydd y Cyngor yn cytuno i'r strategaeth yma, bydd y manylion ariannol yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet ddiwedd Ionawr er mwyn iddynt gyhoeddi eu cynigion drafft i'r Pwyllgor Archwilio ei graffu cyn cyflwyno cynigion terfynol i'r Cyngor ym mis Mawrth.

30. Fel y nodais uchod, byddaf hefyd yn trefnu cyfres o seminarau i aelodau ar draws y sir yn Ionawr/Chwefror i egluro a thrafod manylion y strategaeth ariannol cyn i'r cabinet ystyried ei gynigion terfynol tua diwedd Chwefror.

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Mae'r dasg o sicrhau cyllideb gytbwys ar gyfer y flwyddyn nesaf a'r blynyddoedd dilynol (tra'n cynnal gwasanaethau o ansawdd) gyda'r dasg anoddaf y mae'r Cyngor hwn erioed wedi ei wynebu. Felly mae'n rhaid gwneud penderfyniadau heddiw gyda golwg ar eu goblygiadau tymor hwy. I raddau, llwyddiant y Cyngor o wneud hynny yn y gorffennol sy'n golygu ein bod mewn sefyllfa sydd o leiaf yn gymharol ffafriol gan fod gennym gynlluniau arbed eisoes yn eu lle; mae hyn yn ein galluogi i wynebu'r her i ryw raddau. Fodd bynnag, mae'r her o'n blaen yn anferth a bydd yn rhai gwneud penderfyniadau anodd iawn dros y blynyddoedd nesaf.

Y Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o ran priodoldeb

Y Pennaeth Cyllid:

Wrth i Swyddog Cyllid Statudol ddarparu barn, ac wrth i aelodau gyrraedd penderfyniad ar ddefnydd o falansau yn y cylch gosod cyllideb, mae'n hanfodol i ystyried ac asesu'r risgiau sy'n wynebu'r Cyngor. Rwy'n darparu'r farn yma wedi ystyried ein sefyllfa ariannol, ymrwymadau, a rhagdybiaethau creiddiol i'r gyllideb (sail y ffigyrau sy'n rhan 18-25 o'r adroddiad, fel cyfraddau chwyddiant a llog, newid tebygol mewn galw am wasanaethau, amcangyfrifon o werth cynlluniau arbedion, ayb).

Yn dilyn setliad grant digynsail o heriol gan Lywodraeth Cymru ym mis Hydref ac mewn hinsawdd ariannol cyffredinol anodd, does dim amheuaeth bydd y Cyngor angen lefel ddarbodus o falansau erbyn 2015/16 a thu hwnt (ar gyfer costau diswyddo anochel ac unrhyw gostau pontio pellach mewn blynyddoedd dilynol cyn gwireddu rhai cynlluniau arbedion mawr).

Fodd bynnag, gan fod lefel cyfredol ein balansau (tua £8m) yn ddarbodus, a gan fod gan Wunedd strategaeth ariannol gadarn ar gyfer y blynyddoedd dilynol, gydag addewid gan aelodau'r Cabinet y bydd ymlyniad at gynlluniau i sicrhau arbedion newydd yn 2014, rwy'n cefnogi'r camau a argymhellir, gan gynnwys defnyddio cyfran resymol o'r balansau (tua £1.5m) er mwyn pontio yn 2014/15 a chaniatáu'r amser i'r Cyngor lunio rhaglen arbedion priodol.